

Гришук Ю.В.
*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, Київ*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧАСНИКІВ ПІДЛІТКОВИХ СУБКУЛЬТУР

Підлітки, віком від 11-12 до 14-15 років, об'єднуються у субкультури, для яких характерні певні звичаї, норми та цінності. Регулятором соціальної поведінки та інтересів в таких групах виступає спільний спосіб життя, який яскраво проявляється в стилі одягу, манерах, специфічних захопленнях.

Л. В. Шабанов виділяє наступні психологічні особливості, які є характерними для учасників підліткових субкультур: висока афективна зарядженість поведінкових реакцій; імпульсивний характер реагування на фруструючу ситуацію; короткочасність реакцій з критичним виходом; низький рівень стимуляції; недиференційована направленість реагування; високий рівень готовності до девіантних дій. Вивчаючи соціально-психологічні характеристики, Д. І. Фельдштейн стверджував, що для таких підлітків властива інертність, агресивність, зухвалість, зневажливе ставлення до старших, схильність до плаксивості, тривожність і безвідповідальність. В свою чергу, С. А. Кулаков акцентує увагу на прогалинах в різних сферах. Так, в поведінковій сфері – це уникання проблем, нестабільність відносин з оточуючими, однотипний спосіб реагування на фрустрацію і труднощі, відсутність критичної оцінки своїх дій; в афективній сфері – це емоційна лабільність; в мотиваційній сфері – блокування потреб в захисті, свободі, приналежності до референтної групи; в когнітивній сфері спостерігається порушення системи підведення підсумків.

Дослідження особистісного розвитку підлітків із територіальних субкультур І. А. Семікашева показує, що в учасників субкультур більше виражена ідентифікація з батьками та майже відсутня із вчителями. Крім того, вони краще орієнтовані на недиференційовану групу, а не конкретних людей. Сильний вплив групи пов'язаний із відчуттям власної анонімності, вчиняючи «як усі», підліток втрачає почуття відповідальності за власні вчинки. Деяких учасників підліткових субкультур поєднують з такою соціально-психологічною властивістю як віктимність – це набуття людиною фізичних, психічних, соціальних ознак, які передбачають перетворення її в жертву (Г. І. Шнайдер). Соціально-психологічними індикаторами віктимогенної особистості Ю. А. Клейберг називає наступні: тривожність і внутрішня напруга; емоційна в'язкість і монотонність; втрата емоційного резонанса; конфліктність; суїцидальні тенденції.

Варто зауважити, що соціально-психологічні особливості учасників підліткових субкультур залежать не лише від відносин в середині субкультури, але й і від ставлення до них суспільства.

Науковий керівник – Л.М. Вольнова, канд. пед. н., доц.